

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Kunst der fuge J.S. Bach

De Kunst der Fuge hield Bach bezig tijdens de laatste tien jaar van zijn leven, toen hij volgens velen niet meer 'mee' was met zijn tijd. Integendeel, hij keek achterom, naar de kunde van de grote meesters die hem voorafgingen. Misschien keek hij niet zozeer achteruit als wel naar de diepte en schouwde hij het mysterie van de muziek.

In gelijk welke uitvoering horen we in de *Kunst der Fuge* muziek in zijn puurste vorm, mathematisch sober en verfijnd. En bovenal is het laatste werk van de grote Bach getekend met een zweem van typisch lutherse melancholie, zwaarmoedig en nadenkend.

Maar de melancholie van de oude Bach is juist een ode aan het leven, dat aangestoken is door vergankelijkheid en daarom alleen bij Gods genade redding vindt. De mens mag zich nooit laten verleiden tot de gedachte dat hij het centrum van alles is. De vrome Bach was hier zeker en vast van overtuigd. Dat is ook waar het over gaat in het laatste deeltje, gebaseerd op het koraal *Wenn wir in höchsten Nöten*

sein. Als de nood het hoogst is, is God nabij.

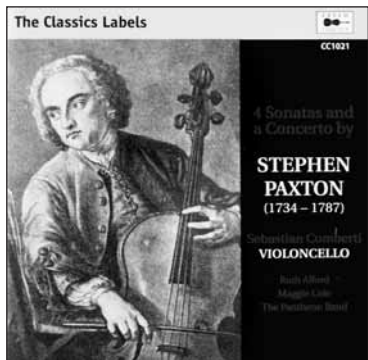
Kunst der Fuge is en blijft een mysterieus werk. We weten niet eens voor welk instrument of welke instrumenten de geniale componist het heeft bedoeld. Meestal voert men het uit op klavecimbel of een ander klavier. Maar Bach zwijgt erover en de broers Vittorio en Lorenzo Ghielmi voeren het werk uit met het kamerensemble Il Suonar Parlante, met Lorenzo als 'toetsenist' van dienst en Marcello Gatti als fluitist. Daarin volgen ze trouwens Mozarts voorbeeld, want die bewerkte bepaalde delen ook al voor trio of kwartet. Deze nieuwe uitvoering is alvast geslaagd en toont aan hoe universeel Bachs schepping is.

Zoon Carl Philipp Emmanuel Bach noteerde in de marge van het handschrift dat zijn vader stierf, toen hij de fuga gebaseerd op de letters van de naam BACH, af had. Dat bleek later een fabeltje. Ghielmi zocht naar een goede oplossing voor de enkele maten die in het handschrift ontbraken. De broers doen het perfect en bovendien kort. In nauwelijks meer dan dertig maten ronden ze het werk af, alsof Bach het zelf had gedaan. De mythe van de 'onvoltooide' *Kunst der Fuge* is daarmee ontkracht. Bach was een vakman, zoals eens te meer blijkt. (JC)

Johann Sebastian Bach, *Die Kunst der Fuge*, uitgevoerd door Vittorio Ghielmi en Il Suonar Parlante, met Lorenzo Ghielmi, klavecimbel en pianoforte, Winter & Winter Music Edition (distributie harmonia mundi), W&W 910-153-2, 21,25 euro.

CD KLASSIEK

Vier Sonatas Paxton

Het noorden van Engeland met plaatsen als Leeds, York, Durham of Newcastle is niet meteen bekend als de bakermat van klassieke componisten. Maar naarmate het historisch onderzoek verdiept, blijkt dat aldaar meer talent werkte dan vaak gedacht. Uiteraard werd er altijd wel gemusiceerd in de grote kathedralen en de muziekmeesters van deze gebedshuizen leefden ver van Parijs, Rome of Wenen én schreven toch goede muziek.

Door deze plaat – een wereldpremière – leerden we Stephen Paxton (1734–1787) kennen. Deze vergeten cellist en componist was afkomstig uit Durham en leefde en werkte met succes in Londen.

Paxton schreef aangename muziek, enigszins in de trant van Corelli. Galante muziek dus die enige verwantschap vertoont met Johann Christian Bach, die Paxton wellicht in Londen tijdens de periode na 1762 hoorde.

Het programma op deze cd vangt aan met een aantal sonates voor cello en eindigt met het celloconcert in G dat duidelijk moderner en dus van latere datum is. Het zou zelfs niet misstaan als een werk van de jonge Haydn. Het is uiteraard moeilijk om de uitvoering te beoordelen van een werk, waarvan nog maar één opname bestaat. Ik heb het gevoel dat The Pantheon Band de muziek van Paxton overtuigend brengt. De beide cellisten, Sebastian Comberti en Ruth Alford, maken in het bijzonder een degelijke indruk. Het was die zelfde Comberti die in 2001 aan de oorsprong lag van de serie Cello Classics. Deze wil goede maar vergeten cellocomposities van onder het stof halen. Dat dit daadwerkelijk gebeurt, juchten we dan ook van harte toe. (JC)

Stephen Paxton, *4 sonatas and 1 Concerto played on period instruments*, door Sebastian Comberti (cello); Ruth Alford (cello); Maggie Cole (harpsichord); The Pantheon Band; eerstopname, CELLO CLASSICS (distributie Laval), CC1021, 20,40 euro.

BOEK NON-FICTIE

Gesprek in de dodengang Marjan Cochez

Hoe een briefwisseling met een onbekende in een ver land je leven kan veranderen. Dat had de ondertitel kunnen zijn van *Tot de dood ons scheidt*, het verhaal van Marjan Cochez, die op haar zestiende begint te schrijven met Daryl Wheatfall, een ter dood

veroordeelde in Texas. Daryl is op dat moment 28. Ondanks een alibi en het bestaan van een andere verdachte, belandt hij op de dodengang in de ondergrondse gevangenis van Huntsville, zonder uitzicht op een herziening van zijn proces.

Marjan blijkt een jonge maar uiterst moedige medestander in Daryls strijd om gerechtigheid. Met veel lef en doorzettingsvermogen probeert ze beweging te krijgen in zijn dossier. Na acht jaar bezoekt ze hem voor het eerst in de gevangenis. Later zullen nog ettelijke bezoeken volgen. Haar engagement breidt zich uit van een briefwisseling met Daryl tot een algemene strijd tegen de doodstraf.

Marjan gaat criminologie studeren en die achtergrond komt haar van pas in haar engagement. In *Tot de dood ons scheidt* krijgt de lezer een goed beeld van de juridische, historische en sociologische aspecten van de doodstraf, zonder dat dit het vlotte leesritme doorbreekt.

Wanneer Marjan na vele jaren van actievoeren de hoop kwijtraakt dat Daryl ooit een kans zal krijgen op een eerlijke herziening van zijn proces, botst haar realisme met het onwrikbare geloof van Daryl. „Hoop is het levensnoodzakelijke bloed dat door zijn aderen stroomt”, beseft ze, maar ze kan het niet meer opbrengen al haar energie te stoppen in acties (zoals schrijven naar het koningshuis) waarin ze zelf niet meer gelooft. Wordt de vertrouwensbreuk die daarop volgt, hersteld? En bannen internationale rechtsregels en druk ooit het barbaarse systeem van de doodstraf voorgoed uit? (LW)

Marjan Cochez, *Tot de dood ons scheidt, Een persoonlijke kijk op de doodstraf in Amerika*, Davidsfonds, Leuven, 2009, 163 blz., 14,95 euro, ISBN 97 90 5826 637 8

BOEK NON-FICTIE

Geboren in 1960 Karel Claes

Wordt u dit jaar een halve eeuw, dan stelt Karel Claes dat uw leven nu past begint. Op de achterflap zegt hij evenwel dat iemands vijftigste een erg belangrijke verjaardag is: „Je ontmoet Abraham of Sarah tenslotte maar

eenmaal in je leven.” Maak er een nieuwe start van, suggereert de auteur.

Een bundeling van gedachten en gedichten over jong zijn en eeuwige jeugd opgedeeld in enkele thema's. Feesten is daar natuurlijk één van, want zo schreef Democritos ooit: „Een leven zonder feesten is als een lange weg zonder rustplaatsen.” Een andere gulden regel komt van Gilbert Keith Chesterton: „Drink omdat je gelukkig bent, nooit omdat je ongelukkig bent.”

Om het dan ook Bijbels te duiden, komen Abraham en Sarah op de proppen. U weet wel: ze moesten bijna een heel leven wachten op een nakomeling, maar het loonde. Enkele tips die duidelijk maken dat wachten de moeite loont, somt Karel Claes achteraan in dit

boekje op. Hij besluit: „Je bent nu dichter bij de wijsheid. (...) Tvredeheid is op iedere leeftijd een basisvoorwaarde voor geluk.” Dit boekje is alvast een attentie waarop je een halve eeuw moet wachten. Maar ook voor andere gelegenheden sprokkelde de auteur spreuken en wijsheden bij elkaar. Reeds achttien citatenboekjes verschenen er van zijn hand. Keuze te over dus. (TH)

Karel Claes, *Het leven begint bij 50*, Lannoo, Tielt, 2009, 96 blz., 6,95 euro, ISBN 978 90 209 8627 3.

BOEK SPIRITUALITEIT

Maria, de Kerk en de vrouw Monseigneur Léonard

In de week vóór mgr. Léonard aangesteld werd als aartsbischop van Mechelen-Brussel, belandde op onze leestafel de Nederlandse vertaling van een van zijn vele boeken, getiteld *Maria, de Kerk en de vrouw*. Oorspronkelijk verscheen het in 2002 in Canada. Vrij weinige van de vele boeken van de nieuwe aartsbischop werden vertaald, dus is dit een buitenkans om kennis te maken met zijn theologie en spiritualiteit.

Het werkje (geen honderd bladzijden lang) is de neerslag van enkele lessen die mgr. Léonard in de geloofsschool van het bisdom Namen gaf en waarin hij de relatie tussen Maria en de Kerk verkende. Enkele zaken vallen op: het betoog is klaar en helder, ontdaan van overbodige retoriek, maar toch steeds zeer persoonlijk. Zonder schroom noemt de aartsbischop Maria „de vrouw van zijn leven”. Ook zijn bewondering voor het werk van de Zwitserse theoloog Hans Urs von Balthasar (1905-1988), de meest mystieke van alle moderne theologen, is in het betoog te proeven.

In de lijn van het laatste concilie en de oudste bronnen verbindt de auteur Maria en de Kerk. Opvallend evenwel is dat het hem ook aanzet te mediteren over de vrouw in de Kerk. Wat provocerend luidt de boventitel dan ook *Drie (niet) geliefden?*

Het boek wil een eerbetoon zijn aan de vrouw. Tegelijk beklemtoont mgr. Léonard de grote verschillen tussen mannen en vrouwen. „Als de Kerk geen vrouwen tot priester wijdt, gebeurt dat niet omdat vrouwen minder edelmoedig, intelligent of competent zouden zijn - wat een manifeste onwaarheid is, maar eenvoudig

omdat de vrouw de rol van bruidgom en vader symbolisch niet kan opnemen.” Daarbij houdt hij strikt vast aan de overtuiging dat geslacht een natuurgebonden symboliek inhoudt.

De grote thema's van eerder werk duiken in het betoog op, zoals de onlosmakelijkheid van de geloofspunten: „De christelijke werkelijkheid bestaat en bloeit enkel als we in Jezus de ware incarnatie van Gods zoon erkennen, als we de werkelijkheid van zijn kruis en opstanding uit de doden belijden en als we verkondigen dat zijn werkelijke tegenwoordigheid in de eucharistie in ons de kiem wordt van de verrijzenis die ons wacht. Zo hoort alles onlosmakelijk bij elkaar.”

Een christenheid die zich slechts op 'evangelische waarden' richt en niet op de Kerk, hoeft voor hem niet. Het gaat om het erkennen van de Kerk als bruid van Christus, wiens persoon boven alles gaat. (EDS)

A.M. Léonard, *Drie (niet) geliefden? Maria, de Kerk en de vrouw*, Carmelitana, Gent, 2009, 95 blz., 14 euro, ISBN 978 90 76671 71 0.